

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Муніципальне підприємництво»
на тему:
**«СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ
РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА»**

Виконавець:

студент ФЕУП

Севастьянов Вячеслав Дмитрович _____

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Сментина Наталія Валентинівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Індустрія гостинності як самостійна галузь національної економіки відіграє важливу роль в економіці більшості країн світу. Її розвиток сприяє зростанню ефективності економіки за рахунок імпульсу для розвитку народних промислів, виробництва товарів та надання послуг, що користуються попитом у туристів, створення додаткових робочих місць та підвищення рівня зайнятості місцевого населення, зростання надходжень до місцевого бюджету, підвищення рівня життя місцевих мешканців. Саме розвиток готельно-ресторанного бізнесу робить місцеву економіку конкурентоспроможною у світовій системі туристичного бізнесу, а тенденція до зростання потреб населення у послугах з організації споживання матеріальних і духовних благ не домашніх умовах сприяє лише зростанню популярності та важливості даної галузі.

Варто відмітити, що рівень здоров'я, працездатність, настрої, рівень життя місцевого населення залежать від того, наскільки якісно заклади ресторанного господарства здатні задовольнити потреби туристів та мешканців в послугах з організації споживання матеріальних і духовних благ не домашніх умовах. Відтак, галузь вимагає контролю та регулювання з боку держави, що здатна забезпечити економічне процвітання та добробут населення, запроваджуючи заходи захисту інтересів місцевих мешканців та туристів.

Одночасно варто відзначити, що поширення загрози COVID-19, а цього року до цього виклику додалася ще воєнна агресія РФ проти України суттєво вплинули на діяльність даного виду бізнесу. За таких умов держава повинна активно приймати участь у формуванні національної політики щодо сприяння розвитку бізнесу даної сфери, що опинився у скрутних умовах. Адже стимулювання та підтримка роботи українського бізнесу під час воєнного стану – важливе завдання для забезпечення економічної спроможності України протистояти викликам війни. Саме завдяки стимулюванню бізнесу, загальний економічний стан держави зможе подолати усі скрутності.

Питання державного регулювання та стимулювання підприємницької діяльності є об'єктом дослідження багатьох як українських так і зарубіжних дослідників. Зокрема, вони висвітлені в роботах Русанюка В. В., Бавико О. Є., Шупрудько Н. В., Хомко Л. В., Кульгавця Х. Ю. та багатьох інших науковців. Стан галузі досліджували Назаренко І.А., Никифоров Р.П., Лохман Н.В., Балацька Н. Ю., Гапоненко Г.І., Євтушенко О.В., Шамара І.М., Холодок В.Д. та інші. Разом з тим, на наш погляд, проблема вимагає свого дослідження в контексті пошуку заходів стимулювання підприємницької діяльності на локальному рівні на засадах партисипативності, що дозволить оптимізувати витрати ресторанного бізнесу на сировину, забезпечити стабільний ринок збуту для місцевих фермерів та логістичних компаній

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти стимулювання підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства.

Мета роботи реалізується через такі завдання:

- з'ясувати економічну доцільність та необхідність стимулювання підприємницької діяльності;
- визначити можливі інструменти державної підтримки підприємництва;

- описати методи та інструментарій стимулювання розвитку сфери ресторанного господарства;
- дослідити сучасний стан та виявити основні тенденції розвитку ресторанного бізнесу в Україні;
- провести аналіз програм підтримки підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства в регіонах держави;
- провести SWOT-аналіз розвитку ресторанної індустрії в країні;
- виявити стратегічні напрями розвитку ресторанного бізнесу та можливий інструментарій стимулювання підприємницької діяльності;
- запропонувати проєкт для підвищення ефективності взаємодії рестораторів та фермерів на місцевому рівні;
- оцінити доцільність реалізації запропонованого проєкту.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів стимулювання підприємницької діяльності сфери ресторанного господарства.

Об'єкт дослідження – процес стимулювання підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства на муніципальному рівні.

Методи дослідження. Для проведення дослідження та досягнення поставленої мети в роботі використані такі методи дослідження: індукції та дедукції, теоретичного узагальнення – під час дослідження теоретичних аспектів стимулювання підприємницької діяльності та виявлення інструментів державної підтримки підприємництва у сфері ресторанного господарства; групування та аналізу кон'юнктурних показників, метод статистичних порівнянь – для аналізу сучасного стану та виявлення основних тенденцій розвитку ресторанного бізнесу в Україні; табличного та графічного узагальнення й порівняння даних – для узагальнення результатів проведеного дослідження; метод SWOT-аналізу; прогнозування – для визначення напрямів розвитку ресторанного бізнесу та перспективи розвитку підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства на муніципальному рівні, а також метод спостережень.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження слугували наукові роботи українських та зарубіжних вчених з проблематики державної підтримки та стимулювання підприємницької діяльності, нормативно-правові акти, що регламентують питання державного регулювання підприємницької діяльності в Україні, дані Державної служби статистики України, матеріали наукових конференцій та мережі Інтернет.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменування). Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Основний зміст викладено на 74 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 19 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані на 2-х міжнародних науково-практичних конференціях та опубліковані у вигляді розділу у монографії (Сментина Н.В., Севастьянов В. Д. Державна підтримка готельно-ресторанного бізнесу (State support of hotel and restaurant business) / Obszary rozwoju współczesnego biznesu: монографія. Skierniewice, Polska. 2022. С. 38-45), а

також тез доповідей (Сментина Н. В., Севастьянов В. Д. Необхідність стимулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану // Збірник тез учасників підсумкової науково-практичної студентської конференції ОНЕУ «Сучасні виклики економіки» факультету економіки та управління підприємницькою діяльністю (18 квітня 2022 р.). С. 95-96).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти стимулювання підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства»* розглядається економічна доцільність та необхідність стимулювання підприємницької діяльності, можливі інструменти державної підтримки підприємництва, а також описуються методи та інструментарій стимулювання розвитку сфери ресторанного господарства.

У другому розділі *«Аналітична оцінка стану розвитку підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства»* досліджується сучасний стан розвитку ресторанного бізнесу в Україні, проведено аналіз програм підтримки підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства в регіонах держави, визначені сильні та слабкі сторони, можливості та загрози розвитку ресторанної індустрії в країні.

У третьому розділі *«Шляхи стимулювання підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства»* визначені стратегічні напрями розвитку ресторанного бізнесу та можливий інструментарій стимулювання підприємницької діяльності, запропоновано проект створення асоціації рестораторів та фермерів на місцевому рівні та оцінено доцільність його реалізації.

ВИСНОВКИ

Проведені в роботі дослідження теоретичних, методичних та прикладних аспектів стимулювання підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства дозволили отримати такі висновки.

1. Будь-яка підприємницька діяльність вимагає контролю, регулювання та координуючого впливу з боку держави. Значення впливу держави на підприємницьку діяльність визначається ефективністю механізмів, методів та інструментів, за допомогою яких держава вирішує соціально-економічні та інші пріоритетні завдання макроекономічної політики. Одним з механізмів реалізації державного регулювання підприємницької діяльності є державна підтримка, значення якої для бізнесу в складних економічних умовах підвищується з огляду на можливість забезпечити покращення економічної ситуації та вирівняти критично гострі соціально-економічні дисбаланси.

2. Для створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва органи влади можуть надавати підтримку суб'єктам підприємницької діяльності у вигляді: надання земельних ділянок, передачі державного майна, необхідного для здійснення підприємницької діяльності; сприяння підприємцям в організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування їхньої діяльності, підготовці кадрів, наданні цільових кредитів та інших видів допомоги.

3. Рівень розвитку ресторанного господарства виступає індикатором якості життя населення в країні, а створення умов підвищення ефективності підприємницької діяльності у ресторанному господарстві забезпечує виконання цілей і завдань зростання національної економіки. Для прискорення економічного реформування ресторанного господарства держава здатна вдаватися до використання таких інструментів: ліцензування підприємницької діяльності на ринку ресторанного бізнесу; розроблення стандартів, сертифікації і контролю за якістю кулінарної продукції та ресторанних послуг; створення сприятливого інноваційного клімату у сфері ресторанного господарства; структуризації мережі закладів харчування. Серед інструментів підтримки підприємців-початківців у сфері ресторанного бізнесу важлива роль відводиться бізнес-інтенсивам.

4. Ресторанний бізнес є одним із найбільш розповсюджених видів малого бізнесу. У структурі суб'єктів господарювання на території України, що здійснюють діяльність із забезпечення стравами та напоями майже 82% припадає на ресторани та надання послуг мобільного харчування. Найбільшу частку в структурі мережі закладів ресторанного господарства займають кафе, закусочні, буфети (більше 55 %). Значна кількість ресторанних закладів в Україні сконцентрована у Львівській, Одеській, Харківській областях.

Розвиток ресторанного бізнесу останнім часом суттєво постраждав через вплив пандемії COVID-19, а, по-друге, за рахунок бойових дій, що відбуваються на території України. Так, 14% закладів ресторанного господарства не змогли відновити свою роботу після зменшення карантинних обмежень у 2021 році, а за період військової агресії з боку російської федерації ринок ресторанних послуг скоротився на 25% (у деяких регіонах держави цей показник сягає 50%). За осанні півроку в Україні спостерігається зниження темпів зростання обороту закладів ресторанного господарства на 11%, при цьому в деяких регіонах цей показник виявився навіть вищим за довоєнний час. Більшість закладів активно запроваджують і використовують доставку їжі для мінімізації негативного впливу загальних тенденцій у галузі. Спостерігається скорочення заробітної платні працівників ресторанної сфери, зокрема в м. Одеса на 14-22%.

5. Ресторанний бізнес в Україні під час карантинних обмежень пов'язаних з пандемією COVID-19 не отримав майже ніякої підтримки з боку держави, підприємці залишилися наодинці з кризою. В той же час, як в період пандемії, так і наразі, під час військових дій, велике значення для підприємців має державна програма "Доступні кредити 5-7-9%", що надає бізнесу певну фінансову підтримку для стабілізації свого становища. В країні здійснюються певні заходи щодо дерегуляції бізнесу. Крім того, суб'єкти підприємництва, зокрема й в ресторанній сфері, отримують підтримку з боку фінансових установ (ПриватБанк та Visa, антикризовий проєкт «Разом до перемоги»), а також інших платформ (LIGA ZAKON, консультування бізнесу та акумулювання інформації щодо основних змін у законодавстві під час воєнного стану).

6. Проведений SWOT-аналіз дозволив визначити сильні та слабкі сторони, а також можливості й загрози розвитку ресторанної індустрії. На основі отриманої інформації сформовано перелік заходів, спрямованих на мінімізацію впливу слабких сторін та загроз, посилення сильних сторін за рахунок використання наявних можливостей, а також забезпечення розвитку у сфері надання ресторанних послуг,

зокрема: кооперація рестораторів, постачальників та логістичних компаній з метою здешевлення кінцевого продукту для споживача; розширення пропозиції національних страв; включення в меню крафтової продукції (пива, бренді, віскі, джина, інших напоїв); підвищення рівня автоматизації та інформатизації бізнес-процесів: технології LED оповіщення, харчові 3D принтери, сенсорні виробники їжі тощо.

7. За результатами аналізу, проведеного у розділі 2, на основі вивчення світового досвіду ресторанного бізнесу було виділено такі стратегічні пріоритети розвитку підприємницької діяльності в ресторанній індустрії: створення ресторанів-фудхолів з політикою відповідального ставлення до збереження природного середовища; зміщення акценту на здорове харчування; використання при приготуванні страв та реалізація локальних, крафтових продуктів, що дозволить підвищити унікальність закладів ресторанного господарства; пропагування національної кухні; створення «кухонь-привидів», що займаються виключно доставкою їжі.

8. Для стимулювання розвитку підприємницької діяльності запропоновано проєкт зі створення асоціації рестораторів та фермерів на місцевому рівні, реалізація якого передбачає низку переваг для всіх зацікавлених сторін, зокрема: налагодження безперебійного постачання якісної сировини для ресторанного бізнесу; ресторатори отримують саме той продукт, який потребують, та у необхідному обсязі, що буде сприяти зменшенню втрат; фермерські господарства мають стабільний ринок збуту, що сприяє досягненню міцних позицій на ринку, адаптації до мінливих ринкових умов; фіксована ціна – залежно від сезону це перевага як для ресторанного бізнесу, так і для фермерів; забезпечення розвитку підприємництва на місцевому рівні; створення нових робочих місць фермерськими господарствами за рахунок розширення ринків збуту та масштабів діяльності; просування національної кухні та розвиток бренду територій за рахунок використання крафтових продуктів. Визначено основні віхи проєкту: створення ініціативної групи, збори щодо створення асоціації; затвердження статуту асоціації; реєстрація асоціації; формування бази членів асоціації; розробка веб-сайту асоціації; публікація каталогів ресторанів та ферм. Функціонування таких асоціацій на рівні регіонів та крупних міст сприятиме стимулюванню розвитку підприємництва в ресторанній індустрії, також в агропромисловому секторі. Те, що не може дозволити собі одна невелика ферма, ресторан, кафе, цілком під силу десятку подібних невеликих бізнесів.

9. Продуктом запропонованого проєкту виступає: асоціація рестораторів та фермерів в конкретній області/місті/громаді; інформаційна компанія щодо діяльності асоціації для залучення більшої кількості членів; веб-сайт асоціації рестораторів та фермерів; каталоги місцевих ресторанів, фермерських господарств та (за необхідності) логістичних компаній; укладенні договори про співпрацю між місцевими рестораторами та фермерами; налагоджено постачання продукції від фермерських господарств до ресторанів; проведено гастрономічний фестиваль із залученням та презентацією ресторанів, ферм – членів асоціації. Основні результати проєкту в розрізі фінансово-економічних, соціальних та політичних ефектів доводять його ефективність. Визначено ризики реалізації проєкту та запропоновано заходи

щодо їх мінімізації. Охарактеризовано критичні фактори результатів проєкту у розрізі фінансово-економічної, інституційної та соціальної сталості.

АНОТАЦІЯ

Севастьянов В. Д. «Стимулювання підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Муніципальне підприємництво». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядається економічна доцільність та необхідність стимулювання підприємницької діяльності, можливі інструменти державної підтримки підприємництва, а також описуються методи та інструментарій стимулювання розвитку сфери ресторанного господарства.

Досліджується сучасний стан розвитку ресторанного бізнесу в Україні, проведено аналіз програм підтримки підприємницької діяльності у сфері ресторанного господарства в регіонах держави, визначені сильні та слабкі сторони, можливості та загрози розвитку ресторанної індустрії в країні.

Визначені стратегічні напрями розвитку ресторанного бізнесу та можливий інструментарій стимулювання підприємницької діяльності, запропоновано проєкт створення асоціації рестораторів та фермерів на місцевому рівні та оцінено доцільність його реалізації.

Ключові слова: підприємницька діяльність, індустрія гостинності, ресторанне господарство, муніципальний рівень, програми підтримки, інструменти, партнерство.

ANNOTATION

Sevastyanov V. “Stimulation of entrepreneurial activity in the field of restaurant business”.

Thesis for Master degree in specialty 076 «Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity» under the master's program "Municipal entrepreneurship". – Odesa National Economic University. – Odesa, 2022.

The paper examines economic feasibility and necessity of stimulating entrepreneurial activity as well as possible instruments of state support for entrepreneurship. The paper describes the methods and tools for stimulating the development of the restaurant industry.

The current state of development of the restaurant business in Ukraine has been studied, an analysis of entrepreneurial activity support programs in the field of restaurant business in the regions of the country has been carried out, the strengths and weaknesses, opportunities and threats of the development of the restaurant industry in the country have been determined.

The strategic directions of the development of the restaurant business and the possible tools for stimulating entrepreneurial activity have been determined, the project of creating an association of restaurateurs and farmers at the local level has been proposed and the feasibility of its implementation has been assessed.

Keywords: entrepreneurship, hospitality industry, restaurant business, municipal level, support programs, tools, partnership.